

En uvhistoria

Lars Gustavsson

I Sverige häckar berguven företrädesvis i bergbranter, men den kan också slå sig ned i andra miljöer, särskilt där landskapet är mer flackt. Paret drar sig ej heller för att häcka nära inpå människan och, i brist på annat, i av oss skapade miljöer. En sådan miljö, som i mycket påminner om ett naturligt bergstup, är bergtäkter där paret kan hitta lämpliga bohyllor i en sprängd brant. Det händer också att de häckar direkt på marken i en grustäkt, kanske på en äldre, gräsbevuxen sandhög eller t.o.m. på en byggnad eller ett transportband. Det senare ställer ofta till problem för verksamheten i täkten och slutar ofta med att paret misslyckas med häckningen. Det har dock hänt att den pågående grustäkten tillfälligt upphört eller att man har flyttat över verksamheten till en annan del av grustaget. Det har t.o.m. hänt att, i fall där paret placerat sina ägg på t.ex. ett transportband, att ägarna hyrt ett annat band till stora kostnader, för att paret skall få ut sina ungar!

Det händer också att ett par etablerar revir i ett område där det inte finns några bergstup och istället börjar häcka direkt på marken. Detta är givetvis inget fullgott alternativ till en brant där fyrfota rovdjur inte kan komma åt boets innehåll. Ett par som häckar direkt på marken löper stor risk att misslyckas med häckningen och det är bland annat detta som denna historia skall handla om. Lars Gustavsson, idag ringmärkare bosatt i Östervåla, har nämligen följt vad som hänt i ett revir där paret vanligtvis har varit tvunget att häcka direkt på marken. Historien visar vilka vedermödor berguvarna har varit tvungna att möta.

År 1993 sågs en berguv vid flera tillfällen i en skogsby här i Östervåla. Under våren 1994 stod det klart att det inte bara var en ensam uv då det nattetid var högljudd aktivitet i uvskogen. Det visade sig sedan att uvarna häckade direkt på marken på ett hygge, men boet plundrades, troligen av grävling, när ungar var små. Våren 1995 lade uvhonan äggen vid rotvältan till en björkstam. Vis av erfarenheten från föregående år slog markägaren då upp ett elstängsel runt boet och den ensamma ungen kunde, kanske därför, så småningom lämna platsen. Två månader senare hittades den i utkanten av Östervåla samhälle, sittande på

marken intill en soptunna på en villatomt. Ägarinnan ringde mig då hon inte vågade gå fram till tunnan. Tyvärr var ungen i dåligt skick, livet gick inte att rädda och den sändes till Naturhistoriska riksmuseet.

Året därpå, 1996, kläcktes tre ungar i en rotvälda. Det var en väldig storleksskillnad mellan ungarerna. Vid ringmärkningstillfället, när ungarerna fortfarande var kvar i boet, var den yngsta ungen för liten att märka. Två veckor efter det att ungarerna lämnat boet påträffades de på ett hygge i närheten där de kalasade på en fälthare. Den minsta ungen var fortfarande för liten av ringmärka. Det slutade väl med att den blev mat åt sina äldre syskon.

Våren 1997 lade honan åter ägg i en rotvälda, men boet översvämmades i ett tidigt skede och äggen förstördes. Uvarna lade en ny kull i en låda på en trädstam och fick så småningom ut två ungar. Året därpå häckade paret i rotvältan och fick till slut två ungar på vingarna. År 1999 häckade de åter i lådan och även detta år blev två ungar flygga. I början av juli omkom honan i en transformator, tyvärr en inte allt för ovanlig dödsorsak för uvar. Hon var ringmärkt som bounce hos en uppfödare i Gästrikland 1992. Även denna uv finns numera i en låda på Riksmuseet.

Den blev ingen häckning år 2000, troligen

därför att hanen inte hade funnit någon ersättare för den omkomna honan. Till nästföljande år hade han dock hittat en ny hona och en unge kunde åter lämna lådan på trädstammen. År 2002 konstaterades ingen häckning, men året därpå hittades ett bo på marken intill en stor sten i en liten sluttning. Häckningen lyckades och två ungar blev flygga. Vid den här häckplatsen hittades två slaguggleungar ur skilda kullar. Avståndet till dessa slagugglehäckningar var cirka fem kilometer, men än längre, sju kilometer, var det dit där den kattuggleunge som också hittades var född. Vid midsommartid sågs uvhonan sittande skadad intill en väg, men kunde inte hittas vid eftersök.

Under de två därpå följande åren, 2004 och 2005, hördes uvhanen ropa inom ett större område än normalt, men lyckades ändå inte locka till sig en ny hona till reviret att häcka med. Till häckningsstarten 2006 var åter en ny hona på plats och paret fick fram två ungar från boet i en rotvälta på ett hygge, bara ett tiotal meter från ett jaktorn.

Fram till nu hade den mänskliga störningen vid de använda boplatserna varit mycket begränsad. De hade i regel bara besökts när det var dags att ringmärka eventuella ungar. Våren 2006 hade paret tyvärr sitt bo på ett annat jaktlags marker och nyheten spred sig snabbt inom jaktlaget. Min vän har också en vän o.s.v. och alla ville se uvungarna. Det blev mycket spring vid boplatserna, men lyckligtvis klarade sig ungarna till flygg ålder. Efter det att ungarna lämnat boet sågs de på ett hygge i närheten där de kalasade på något som uppgavs vara en havsörnsunge! Om det verkligen var en havsörnsunge är inte helt klarlagt, men det var, enligt uppgift, i alla fall en större rovfågel med stora, gula ben. Något som kanske styrker artbestämningen är att det troligen häckade havsörn i området.

År 2007 försökte paret häcka på samma plats som året innan, men misslyckades på grund av för mycket uppmärksamhet från nyfikna människor. Det var t.o.m. någon som lade kvistar i bogropan! Paret försvann snart

Berguv. Foto: Ulrik Lötberg

från platsen och kunde ej återfinnas denna häckningssäsong.

Innevarande år visade uvparet åter intresse för rotvälten vid jaktornet. Markägaren kontaktades och vi kom överens om att uvarna skulle lämnas i fred så mycket som möjligt. Häckningen påbörjades och honan ruvade fyra ägg när boplatserna kontrollerades i början av maj. Någon vecka senare besöktes boplatserna åter, men då var boet plundrat, sannolikt av grävling. Troligen hade det skett ganska nyligen då en av de gamla uvarna sågs i närheten. Återstår bara att hoppas på att historien fortsätter nästa år, men med lyckat resultat. Sammantaget kan sägas att det har sina risker att häcka direkt på marken. Det är illa nog att människor stör, men mest problematiskt är naturligtvis att fyrfota rovdjur lätt kan förstöra häckningen.

Lars Gustavsson
Stomgatan 6
740 56 Östervåla